

O‘ZBEKISTONDA MALAKA VA BILMLARNI BAHOLASH TIZIMINI JORIY ETISH MUAMMOLARI

Musayeva Shohistaxon Sadriddinovna

Uchqo'rg'on tuman 2-son politexnikumi direktori

Aannotatsiya: O'zbekistonda malaka va bilimni baholash sohasida hali ko'p ishlar qilinishi kerak. Ammo, mavjud muammolarni hal qilish va xalqaro tajribalardan foydalanish orqali ta'lim sifatini yanada oshirish mumkin.

Kalit so'zlar: malaka, bilm, baholash, makro daraja, mezzo daraja, mikro daraja, test, malaka darajasi, malaka imtihoni, ob'yektivlik.

Аннотация: В Узбекистане еще многое предстоит сделать в области оценки квалификации и знаний. Но, решая существующие проблемы и используя международный опыт, можно еще больше повысить качество образования.

Ключевые слова: квалификация, знания, оценка, макроуровень, меццо-уровень, микроуровень, тест, уровень квалификации, квалификационный экзамен, объективность.

Aannotation: there is still a lot of work to be done in the field of assessment of skills and knowledge in Uzbekistan. However, it is possible to further improve the quality of education by solving existing problems and using international experiences.

Keywords: qualification, knowledge, assessment, macro level, mezzo level, micro level, test, qualification level, qualification exam, objectivity.

KIRISH

O'zbekistonda malaka va bilim darajasini oshirish, iqtisodiyotni modernizasiya qilish va jamiyatni rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ammo bu yo'lda bir qator muammolar mavjud. Ushbu maqolada biz ushbu muammolarni tahlil qilib, ularni bartaraf etish yo'llarini ko'rib chiqamiz.

Asosiy muammolar:

Ta'lim tizimidagi kamchiliklar:

- Darslik va o'quv materiallarining eskirishi: Ko'pgina maktab va oliy o'quv yurtlarida zamonaviy talablarga javob bermaydigan eskirgan darsliklardan foydalaniladi.

- Amaliy ko'nikmalarni shakllantirishdagi yetishmovchiliklar: O'quv jarayonida nazariya bilan amaliyot o'rtasidagi uyg'unlik yo'qligi, talabalarning amaliy ko'nikmalarini shakllantirishga etarlicha e'tibor berilmasligi.

- Pedagoglarning malakasi: Barcha pedagoglar zamonaviy o'qitish metodikalari va texnologiyalari bilan yetarlicha tanish emas.

- Es
- ki darsliklar va zamonaviy darsliklarni taqqoslash.
- Ishlab chiqarish va ta'lim muassasalari o'rtasidagi aloqaning yo'qligi:
- Korxonalarning talablari va ta'lim muassasalarining tayyorlaydigan kadrlar o'rtasidagi mos kelmaslik.

- Talabalarning ishlab chiqarish amaliyotiga jalb etilishidagi cheklangan imkoniyatlar.

Moliyaviy resurslarning etishmasligi:

- Ta'lim tizimini modernizasiya qilish, yangi texnologiyalarni joriy etish, pedagoglarni qayta tayyorlash uchun etarli miqdorda byudjet ajratilmasligi.

Malaka oshirish tizimining rivojlanmaganligi:

- Xodimlarning malakasini oshirishga qaratilgan qisqa muddatli kurslar va seminarlarning yetarli emasligi.

- Kasb-hunar kollejlari va akademik liseylarning faoliyatidagi kamchiliklar.

Muammolarni bartaraf etish yo'llari

- ✓ Ta'lim tizimini modernizasiya qilish:
- ✓ Zamonaviy darsliklar va o'quv materiallarini yaratish va joriy etish.
- ✓ Amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan o'quv dasturlarini ishlab chiqish.

- ✓ Pedagoglarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish.

Zamonaviy o'quv jarayoni

➤ Ishlab chiqarish va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish:

- Talabalarning ishlab chiqarish amaliyotiga jalb etilishini tashkil etish.
- Korxonalarning talablari asosida o'quv dasturlarini tuzish.
- Moliyaviy resurslarni kengaytirish:
- Ta'lim tizimiga ajratiladigan byudjet mablag'larini oshirish.
- Xorijiy investorlarni jalb qilish.
- Malaka oshirish tizimini rivojlantirish:
- Qisqa muddatli kurslar va seminarlarni ko'paytirish.
- Kasb-hunar kollejlari va akademik liseylar faoliyatini takomillashtirish.

O'zbekistonda malaka va bilimlarni joriy etishdagi muammolarni bartaraf etish uchun davlat, xususiy sektor va jamiyatning barcha a'zolarining birlashib harakat qilishi zarur. Faqat shu yo'l bilan biz yuksak malakali kadrlarga ega bo'lib, iqtisodiyotimizni rivojlantirishimiz mumkin.

ASOSIY QISM

2017-2020-yillarda ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar natijasida Milliy malaka ramkasi uchun asos yaratildi, bu esa natijalarga asoslangan ta'limga o'tish boshlanganligini ko'rsatadi. Milliy malaka tizimi 8 darajadan iborat bo'lib, validatsiya va sertifikatlash mexanizmlari orqali malakaga erishishning moslashuvchan yo'llarini ta'minlaydi, Ta'lim to'g'risidagi yangi qonun esa norasmiy va informal ta'lim kabi tushunchalarga ta'rifarni o'z ichiga oladi. Hayot davomida ta'lim olish ta'lim tizimining tamoyillaridan biri sifatida e'lon qilingan. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, validatsiya va sertifikatlash mexanizmlari turli guruhlar uchun muhimdir: sertifikatga ega bo'lmagan yoshlar;

■ erta tark etgan, ta'lim yoki ish jarayonida ko'nikmalari to'liq shakllanmagan va ■ Migrantlar va immigrantlar;

■ Muayyan kasb bo'yicha ishlashni xohlaydigan, ammo kerakli malakaga ega Yevropa davlatlari fuqarolarning harakatchanligini yaxshilash va ularga o'qishda o'z imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqarish uchun "ikkinchi imkoniyat" berish, shuningdek, barcha ijtimoiy nochor guruhlar uchun teng imkoniyatlarni ilgari

surish, ta'lim tizimi va mehnat bozorida tenglikni o'rnatish uchun validatsiyani amalda rivojlantirmoqda.

Norasmiy va informal ta'lim natijalarini validatsiya qilish ko'nikmalarini/malakalarni baholash va sertifikatlash bo'yicha umumiy tizimning ajralmas qismi hisoblanadi. Shu sababli, validatsiyani umumiy baholash va sertifikatlashtirish tizimi doirasidan tashqarida ko'rib chiqish qiyin. Shuning uchun ham ushbu konsepsiya validatsiya va sertifikatsiya tizimini kasbiy ko'nikmalar/malakalarni baholashga qaratilgan o'zaro bog'langan qismlar sifatida ko'rib chiqadi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, professional ko'nikmalarni validatsiya va sertifikatlash uchun milliy sifatni ta'minlash tizimlari uch darajada quriladi:

Makro daraja – kasb-hunar ta'limi tizimining qonunchilik va me'yoriyhuquqiy normalari va tavsiyalari darajasi;

Mezo daraja – kasb-hunar ta'limi muassasalari, kompaniyalar va imtihon komissiyalari kabi institutsiyalar. Ularda sertifikatlashtirish o'tkaziladi va makro darajadagi qoidalar amalga oshiriladi;

Mikro daraja – bu yerda haqiqiy baholash (imtihon) o'qituvchilar, baholovchilar (imtihon oluvchilar) va korxonalardagi ustozlar tomonidan amalga oshiriladi¹.

Kasbiy ta'lim zamon talablariga javob bera oladigan malakali mutaxassislarni tayyorlash uchun asos yaratarikan, iqtisodiyot va jamiyat taraqqiyotida muhim rol o'ynaydi. Mehnat bozoridagi jadal o'zgarishlar va iqtisodiy jarayonlarning globallashuvi sharoitida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish har bir mamlakat uchun eng muhim vazifalardan biriga aylanmoqda.

Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 30-sentabrdagi 616-son [qaroriga](#) 4-ILOVAg muvofiq Malakani baholash markazi to'g'risida NAMUNAVIY NIZOM tasdiqlangan bo'lib, unga ko'ra:

Ushbu Namunaviy nizom Malakani baholash markaziga qo'yiladigan namunaviy talablarni, malakani baholash markazlari faoliyatini tashkil etish tartibini,

¹ Cedefop (2015). Ensuring the quality of certification in vocational education and training. Luxembourg:

ularning maqsad va vazifalarini, huquq va majburiyatlarni hamda malakani baholash markazlarining namunaviy tuzilmasini belgilaydi.

Malakani baholash markazi o'z faoliyatini ushbu Namunaviy nizom va O'zbekiston Respublikasi qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari va qarorlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari va farmoyishlariga asosan amalga oshiradi.

2. Ushbu Namunaviy nizomda quyidagi asosiy tushunchalardan foydalaniladi:

baholash vositalari — kasbiy imtihonni o'tkazishda Malakani baholash markazi tomonidan qo'llaniladigan topshiriqlar va baholash mezonlari majmui;

malakani baholash markazi — talabgorlar malakalarini xolis baholash bo'yicha faoliyatni amalga oshiruvchi yuridik shaxs (yoki yuridik shaxsning tarkibiy bo'linmasi);

malaka — xodim yoki ishga (kasbga) talabgor bilimi, mahorati va ko'nikmalarining tegishli kasb va mutaxassislik bo'yicha aniq mehnat funksiyalarini sifatli bajarishga tayyorgarlik darajasi, uning ma'lumot to'g'risidagi tegishli hujjat bilan tasdiqlanadigan bilim, mahorat va ko'nikmalar saviyasi;

malaka darajasi (malakaviy daraja) — xodim yoki ishga (kasbga) talabgorning tayyorgarligi va ko'nikmalari darajasi bo'yicha mehnat funksiyalarining murakkabligi, ularni mustaqil bajarish va natijalar uchun mas'uliyat parametrlari bo'yicha belgilanadigan toifalangan talablar majmuasi;

malaka pasporti — malakani baholash markazi tomonidan beriladigan, ishchilarga malaka razryadlarini va mutaxassislarga malaka toifalarini berish bo'yicha kasb standartida (yoki malaka talabida) nazarda tutilgan tegishli malaka darajasining berilgani va kompetensiyaning ijobiy baholanganini tasdiqlovchi, milliy malakalar doirasi darajalariga muvofiq lavozimlarni egallash va mehnat faoliyatini amalga oshirish huquqini beradigan kompetensiya to'g'risidagi sertifikat;

malaka imtihoni — talabgorning kasbiy bilim, ko'nikma va mahoratini baholash usuli. Malaka imtihoni "kasb imtihoni" deb ham yuritilishi mumkin;

talabgor (xodim yoki ishga (kasbga) talabgor shaxs) — ishga joylashish yoki lavozimda rivojlanish yoki ushbu Namunaviy nizomga muvofiq tartibda o‘zining kasbiy kompetensiyalarini tasdiqlash maqsadida Malakani baholash markaziga murojaat qilgan, kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan kompetensiya tasdig‘ini olishni xohlovchi jismoniy shaxs;

Tasdiqlangan malakaga ega shaxslar milliy reyestri — ishchi kasblar va mutaxassislar toifalari bo‘yicha tasdiqlangan kasbiy kompetensiyalarga ega jismoniy shaxslar to‘g‘risidagi doimiy yangilanadigan ma’lumotlar bazasi.

3. Malakani baholash markazi o‘z tomonidan beriladigan malaka pasportining haqiqiylikini aniqlash imkoniyatini beruvchi o‘zining to‘liq nomiga, shuningdek, muhriga (yoki QR-kodiga) ega bo‘lishi shart.

4. Malakani baholash markazi o‘z faoliyatini amalga oshirish uchun qonunchilik hujjatlarida belgilangan tartibda akkreditatsiyadan o‘tadi.

O‘zbekistonda bu masala alohida ahamiyat kasb etib, zamon talablariga mos o‘zgarishlar kechmoqda. Joriy yil 16-oktyabrda Prezidentimizning “Kasbiy ta’limda malakali kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va xalqaro ta’lim dasturlarini joriy qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi farmoni qabul qilindi. Bu qadam davlatimizning ichki va jahon mehnat bozorida talab yuqori bo‘lgan mutaxassislarni tayyorlashga qodir yuqori sifatli va raqobatbardosh kasbiy ta’lim tizimini yaratish istagini aks ettiradi.

Mazkur farmon bilan belgilangan tub o‘zgarishlar 2020/2021 o‘quv yilidan boshlab kasbiy ta’lim muassasalari o‘quv jarayoniga Ta’limning xalqaro standart tasniflagichi darajalari bilan uyg‘unlashgan ta’lim dasturlari bosqichma-bosqich joriy etilishida namoyon bo‘ladi.

Yaqin tariximizga nazar tashlaydigan bo‘lsak, kasbiy ta’lim tizimida 2019-yilga qadar kasb-hunar kollejlarida 3-yillik dasturlar asosida faqatgina kunduzgi ta’lim shaklida kadrlar tayyorlanardi. Kasb egallash imkoniyatiga esa faqatgina umumiy o‘rta ta’lim muassasalarining 9-sinfini tamomlagan yoshlarga ega bo‘lardi.

So‘nggi yetti yil ichida O‘zbekistonda kasbiy ta’lim sohasida yoshlarga qulay shart-sharoitlar yaratishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar kechdi. Ushbu

o'zgarishlar natijasida aholining kasb olish imkoniyatlari sezilarli darajada kengaydi. Nazariy bilimlarni ishlab chiqarishda amaliy tajriba bilan birlashtirgan ikki tomonlama o'qitish tizimini joriy yetishga alohida e'tibor qaratildi. Bu yosh mutaxassislariga nafaqat nazariy bilimlarni olish, balki ishlab chiqarish korxonalarida ish boshlash uchun zarur amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga imkon berdi. Yoshlarimiz uchun ham ishlab, pul topish, ham ta'lim olish imkoniyati yaratilib, dual ta'lim shaklida o'qitish tizimi joriy qilindi.

O'zbekistonda Bilimni Baholash: Tajriba va Muammolar

O'zbekistonda ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning bilimlarini ob'ektiv baholash maqsadida turli xil islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq, bu jarayonda bir qator muammolar ham mavjud.

Mavjud Tajribalar

- Xalqaro Baholash Dasturlarida Ishtirok: O'zbekiston PIRLS (Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash) va PISA (15 yoshdagi o'quvchilarning matematika, o'qish, tabiiy fanlar va kreativ fikrlash bo'yicha maktabda egallagan bilimlarini real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olishlarini¹ baholash) kabi xalqaro baholash dasturlarida faol ishtirok etmoqda. Bu, o'zbekistonlik o'quvchilarning bilimlari darajasini xalqaro standartlar bilan taqqoslash imkonini beradi.

- Mezonlarga Asoslangan Baholash: O'zbekistonda ba'zi maktablarda mezonga asoslangan (100 ballik) baholash tizimi joriy etildi. Bu tizim o'quvchining har bir fan bo'yicha aniq bilim va ko'nikmalarini baholashga imkon beradi.

- Test Sinovlarining Keng Qo'llanilishi: Oliy ta'lim muassasalariga kirishda va o'quv yilining yakunida o'quvchilarning bilim darajalarini aniqlash uchun test sinovlari keng qo'llaniladi.

Muammolar

- Baholash Tizimining Kamolga Yetmaganligi: Yangi joriy etilgan baholash tizimlari hali ham takomillashtirishga muhtoj. Ayrim hollarda, o'qituvchilar va maktablar yangi tizimga to'liq moslasholmayapti.

- Ob'ektivlik Masalasi: Ba'zi hollarda, o'qituvchilarning subyektiv fikrlari baholash jarayoniga ta'sir ko'rsatishi mumkin.
- O'quvchilarning Stress Sathining Oshishi: Doimiy baholash va test sinovlari o'quvchilarda yuqori stress darajasini keltirib chiqarishi mumkin.
- Ta'lim Sifati O'rniga Natijalarga E'tibor Berish: Ba'zi hollarda, maktablar va o'qituvchilar ta'lim sifatini oshirish o'rniga, faqatgina yaxshi natijalarga erishishga harakat qilishadi.

Yechimlar

- Baholash Tizimini Doimiy Takomillashtirish: Xalqaro tajribalarni o'rganib, mavjud baholash tizimini doimiy ravishda takomillashtirish kerak.
- O'qituvchilarning Malakasini Oshirish: O'qituvchilarga yangi baholash tizimlari bo'yicha muntazam ravishda treninglar o'tkazish kerak.
- O'quvchilarning Psixologik Holatini Hisobga Olish: O'quvchilarga qo'shimcha stress bermasdan, ularning bilim darajalarini baholash usullarini ishlab chiqish kerak.
- Ta'lim Sifati va Natijalar O'rtasidagi Muvozanatni Ta'minlash: Ta'lim sifatini oshirishga e'tibor qaratib, bir vaqtning o'zida yaxshi natijalarga erishish uchun harakat qilish kerak.

Yangi tizim bo'yicha yo'lga qo'ygan kasbiy ta'lim tizimida "Hayot davomida ta'lim olish" tamoyili asosida kamida umumiy o'rta ma'lumotga ega bo'lgan shaxslar hisobidan kasblar va mutaxassisliklarning murakkabligidan kelib chiqqan holda kunduzgi, kechki, sirtqi va dual ta'lim shakllarida o'qitish, shuningdek, kasbga egallash istagida bo'lgan fuqarolar uchun qisqa muddatli kasbga o'qitish kurslari ochildi. Bu esa, o'z navbatida, barcha toifadagi aholini kasbga o'qitish tizimli yo'lga qo'yilganidan dalolat beradi. 2019-yildan mutlaqo yangi tashkil qilingan kasbiy ta'lim tizimida o'tgan davr mobaynida amalga oshirilgan islohotlarni takomillashtirish va mehnat bozori uchun o'rta bo'g'in kadrlar tayyorlashni yangi bosqichga olib chiqish zarurati vujudga keldi.

Mehnat bozorida yaratilayotgan yangi ish o‘rinlari hamda ish beruvchilarning o‘rta bo‘g‘in kadrlariga bo‘lgan ehtiyoji, shuningdek, ularning talablariga mos ravishda kadrlar tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Ayni shu masalalarni ko‘rib chiqish uchun davlatimiz rahbari joriy yil 24-sentyabrda kasbiy ta‘limni rivojlantirish va milliy malaka tizimini isloh qilishga oid takliflar taqdimoti bilan tanishdi.

XULOSA

Umuman olganda, kasbiy ta‘lim sohasidagi qator muammolar va ularni bartaraf etish yuzasidan joriy yil boshida Prezidentimiz tomonidan vazifa qo‘yilgan edi. Mazkur topshiriq ijrosi bo‘yicha o‘tgan vaqt mobaynida tizim samaradorligi tanqidiy o‘rganilib, qo‘shimcha chora-tadbirlar ishlab chiqildi.

Kasbiy ta‘lim bo‘yicha o‘rganishlar 333 ta kasb-hunar maktabi, 227 ta texnikum va 112 ta kollejda o‘rta bo‘g‘in kadrlari tayyorlashda tabaqalashgan (boshlang‘ich, o‘rta va o‘rta maxsus kasbiy ta‘lim bosqichlari) ta‘lim dasturlari o‘rtasida uzviylik yo‘qligi sababli mavjud quvvatlardan unumli foydalanilmayotganini ko‘rsatdi.

Endilikda kasbiy ta‘lim tizimining boshqaruv, tashkiliy va metodik jihatdan yagona davlat siyosati Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan yuritilishi belgilandi. Shuningdek, 3 ta ta‘lim muassasasi negizida texnikumlar tarmog‘ini tashkil etish rejalashtirilgan bo‘lib, zamon talablariga tez moslashishini ta‘minlash uchun texnikumlarning akademik mustaqilligini kengaytirish vazifasi qo‘yildi. Shu bilan birga, xalqaro ta‘lim dasturlarini joriy etish orqali texnikumlardagi ta‘lim jarayonini yanada yuqori darajaga olib chiqish ko‘zda tutilgan.

Prezidentimizning shu yil 30-sentyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi milliy malaka tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori hamda 16-oktyabrdagi “Kasbiy ta‘limda malakali kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va xalqaro ta‘lim dasturlarini joriy qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi farmoni qabul qilinishi kasbiy ta‘limni yangi bosqichga olib chiqadi, deb baralla aytishimiz mumkin.

Rivojlangan mamlakatlarda mehnat bozori uchun zarur kasblar bo'yicha kadrlar tayyorlash tizimi transformatsiyasining asosiy mezonlaridan biri mehnat bozori va kasbiy ta'lim xizmatlari o'rtasida chambarchas bog'liqlikni ta'minlashdan iborat. Bu borada malakali kadrlar tayyorlash holati va rivojlanish tendensiyalari hamda mehnat bozoriga o'rta bo'g'in kadrlarini tayyorlashga bo'lgan ehtiyojni aniqlash va ularni ish bilan ta'minlash mexanizmini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekistonda mehnat bozori talablariga ko'ra malakali o'rta bo'g'in mutaxassislarini tayyorlashda ta'lim sohasining xalqaro ta'lim tizimi bilan o'zaro uyg'unlashuvi bitiruvchilar malakasini xalqaro mehnat bozorida ham tan olinishiga olib keladi. Bu o'sib borayotgan aholimizni ish bilan ta'minlashda ustuvor vazifalardan biri sanaladi. O'z navbatida, yangi kasbiy ta'lim tizimi kambag'allikni qisqartirish uchun qilinayotgan ishlar bilan o'zaro hamohanglikni ta'minlab, zamonaviy kasb egallagan aholi qatlamining daromad topish imkoniyatini tizimli yaratib beradi.

Ayni shu maqsadlarda mazkur farmon bilan kasbiy ta'lim tizimini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari belgilab berildi. Ular orasida kasbiy ta'lim tashkilotlarini maqbullashtirish hamda kasbiy ta'limning barcha darajalari bo'yicha kadrlar tayyorlaydigan yagona ko'p tarmoqli ta'lim tashkilotlari tizimini joriy qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, iqtisodiyot tarmoqlari talablariga mos kadrlar tayyorlash imkoniyatini kengaytirish, zamonaviy boshqaruv tizimini joriy qilish hamda o'rta bo'g'in kadrlarini tayyorlashda manfaatdor vazirlik va idoralar bilan o'zaro hamkorlikni kuchaytirish masalalariga e'tibor qaratilmoqda.

O'quv jarayoniga xalqaro tan olingan ta'lim dasturlarini joriy qilish, o'qitish yakuni bo'yicha beriladigan ta'lim to'g'risidagi hujjatlarning xorijiy davlatlarda tan olinishiga erishish muhim yo'nalishlardan biridir. Bundan tashqari, tizimni bosqichma-bosqich raqamlashtirish orqali o'quv jarayonlarini takomillashtirish, maxsus elektron platformalar tatbiq qilish va ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan choralar ko'rilmogda. Bitiruvchilarining ko'nikma va kompetensiyalarini baholash

tizimini tubdan yangilash orqali esa ish beruvchilar talablariga to'la mos keladigan kadrlar tayyorlash maqsadi qo'yilgan.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (23.09.2020-yildagi O'RQ637-son);
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Malakani baholash tizimini tubdan takomillashtirish va mehnat bozorini malakali kadrlar bilan ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori (31.12.2020-yildagi PQ-4939-son);
3. Vazirlar Mahkamasining "Kasbiy ko'nikma va bilimlarni rivojlantirish tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori (30.09.2021- yildagi 616-son);
4. O'zbekistonda kasbiy kompetensiyalarni validatsiya va serifikatsiyadan o'tkazishni rivojlanrish Konsepsiyasi loyihasi.
5. I.M. Sirojiddinova «Kasbiy ta'lim metodikasi» O'quv qo'llanma. Andijon. 2021.